

International Federation of Library Associations and Institutions

Stanovisko IFLA k Ženevskej deklarácii o budúcnosti Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO)

© **Copyright:** International Federation of Library Associations and Institutions, 2004
Povolenie IFLA pre: Spolok slovenských knihovníkov – Slovak Librarians Association
Preklad: Ing. Silvia Stasselová, 2008
Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

28. september 2004

Medzinárodná federácia knižničných asociácií a inštitúcií (IFLA) sa pripojila k niekoľkým stovkám iných nevládných organizácií a jednotlivcov, ktoré sa podpísali pod Ženevskú deklaráciu o budúcnosti Svetovej organizácie duševného vlastníctva (World Intellectual Property Organization), zverejnenej dňa 29. septembra 2004.

IFLA sa k tomuto kroku podujala z dôvodu, že jej hlavné hodnoty zahŕňajú „presvedčenie, že ľudia, spoločnosti a organizácie potrebujú univerzálny a rovnocenný prístup k informáciám, myšlienkam a dielam predstavivosti pre ich sociálnu, vzdelávaciu, kultúrnu, demokratickú a ekonomickú prosperitu.“

Navyše, vlastné odborné priority federácie IFLA vyžadujú, aby prevzala "dvojakú zodpovednosť ako za tvorcov duševného vlastníctva, tak za knižnice ako zástupcov používateľov informácií, pretože chránia a poskytujú prístup k výsledkom ľudskej mysle, ktoré sú základom pre rozvoj poznania."

Zatiaľ čo IFLA uznáva a víta nedávne kroky, ktoré podnikla Svetová organizácia duševného vlastníctva, ktoré sa môžu týkať týchto odborných výziev – ako napríklad najnovšia pozornosť venovaná adekvátnej ochrane tradičných znalostí a potrieb tlačovo znevýhodnených a väčšej otvorenosti voči nevládnym organizáciám ako IFLA, ktoré zastupujú verejný záujem – Deklarácia správne poukazuje na to, že Svetová organizácia duševného vlastníctva a jej členské štáty zatiaľ nedostatočne chránili a nedostatočne podporovali rovnováhu medzi používateľmi a vlastníkmi, čo je podstatné pre efektívne režimy duševného vlastníctva.

IFLA preto dúfa, že Deklarácia prinesie do pozornosti Svetovej organizácie duševného vlastníctva množstvo dôležitých otázok, ktoré majú vážny dopad na školstvo, knižnice a iných poskytovateľov informácií.

Sloboda, prosperita a rozvoj spoločnosti a jednotlivcov, sú základnými ľudskými hodnotami. Bude ich možné dosiahnuť len prostredníctvom schopností dobre informovaných občanov, uplatňujúcich svoje demokratické práva a zohrávajúcich aktívnu úlohu v spoločnosti. Konštruktívna účasť a rozvoj demokracie závisí od uspokojivej úrovne vzdelávania, ale aj od voľného a neobmedzeného prístupu k znalostiam, myšlienkam, kultúre a informáciám.

IFLA vyhlasuje, že základným právom všetkých ľudí je sloboda prejavu a sloboda neobmedzeného prístupu k informáciám. IFLA s podporou svojej celosvetovej členskej základne obhajuje a presadzuje intelektuálnu slobodu tak, ako je vyjadrená vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv Organizácie spojených národov. Táto intelektuálna sloboda zahŕňa bohatstvo ľudského poznania, vlastný názor, kreatívne myslenie a duševnú činnosť.

IFLA vyhlasuje, že služba intelektuálnej slobode je základnou zodpovednosťou knižničnej a informačnej profesie na celom svete, vyjadrenej prostredníctvom etických kódexov a dokazovanej v praxi.

IFLA preto nalieha na Svetovú organizáciu duševného vlastníctva, aby sa zamerala na nasledovné dôležité otázky, akými sú naliehavé prípady podľa princípov vyjadrených Jamesom Boylom:

1. Nerovnováha v zákonoch na ochranu duševného vlastníctva

Preambula Zmluvy o autorskom práve Svetovej organizácie duševného vlastníctva uvádza, "potrebu udržiavať rovnováhu medzi právami autorov a širším verejným záujmom, zvlášť vzdelávaním, výskumom a prístupom k informáciám, ako to vyplýva z Bernského dohovoru".

IFLA plne podporuje toto vyhlásenie. Napriek tomu, táto rovnováha sa začala skreslovať na úkor používateľov informácií. IFLA preto nalieha na Svetovú organizáciu duševného vlastníctva, aby sa zamerala na riešenie problémov, ktoré vplyvajú na krehkú rovnováhu medzi opodstatnenými požiadavkami vlastníkov práv a používateľmi informácií. Zvlášť znepokojujúcim je neustále predlžovanie doby platnosti autorských práv, ktoré výrazne oslabuje verejnú sféru v prospech vlastníkov **nepatrnej menšiny diel**, ktoré sú stále komerčne využívané.

2. Monopol na informácie

Monopolizácia informácií prostredníctvom reštriktívnych pravidiel duševného vlastníctva v tlačenej podobe aj v digitálnom prostredí vlastníckymi autorskými právami viedla k závažnej nerovnováhe v poskytovaní a prístupe k informáciám, ktorá negatívne vplyva na vzdelávanie, výskum a rozvoj nielen vo vyspelých, ale zvlášť v rozvojových krajinách. Snahy o vypracovanie novej ochrany pre databázy, obsahujúce fakty a iné verejne dostupné materiály, sú zvlášť znepokojujúce.

3. Technologické opatrenia na ochranu

Zmluva o autorskom práve Svetovej organizácie duševného vlastníctva uvádza "potrebu zaviesť nové medzinárodné pravidlá a objasniť výklad niektorých existujúcich pravidiel v záujme vhodného riešenia otázok, vyvolaných novým hospodárskym, sociálnym, kultúrnym a technologickým rozvojom." IFLA je presvedčená, že vzdelávacie a rozvojové potreby neboli dostatočne zohľadnené pri hľadaní vhodných riešení.

Reštriktívnejšie zákony na ochranu duševného vlastníctva, technologické ochranné mechanizmy a digitálne blokované zariadenia, rovnako ako prevaha povolených „fair use“ žiadostí zmluvného vymáhania, vytvorili vážne prekážky pre prístup k informáciám a podporu výskumu a inovácií.

IFLA je zvlášť znepokojená skutočnosťou, že opodstatnené odborné aktivity knižníc sú v tomto procese závažne obmedzované.

4. Rozširovanie digitálnej priepasti

Priepasť medzi "digitálne vyspelým" a "digitálne zanedbaným" sa naďalej rozširuje. Vyspelé zákony na ochranu duševného vlastníctva a technologický transfer do rozvojových krajín v mnohých ohľadoch rozjatrili problémy spojené s prístupom k informáciám a rozvojom. Od rozvojových krajín sa očakáva, že budú dodržiavať veľmi prísne medzinárodné dohody, ktoré rozvinuté krajiny v svojom rozvojovom štádiu nemuseli dodržiavať. Technologická činnosť sa skladá hlavne zo zaučenia ako používať, udržiavať a ďalej rozvíjať dovezené technológie za vysokú cenu radšej, ako podporovať inovácie a nezávislosť na vnútroštátnej úrovni v rozvojových krajinách. Súčasné medzinárodné autorské práva preto podporujú závislosť rozvojových krajín od vyspelých krajín radšej, ako hľadanie spôsobov na preklopenie priepasti.

5. Dohody o voľnom obchode

IFLA je znepokojená tým, že niektoré vyspelé krajiny zavádzajú prísnejšie zákony na ochranu autorských práv pre ostatné krajiny, ktoré vysoko prekračujú minimálne požiadavky Bernského dohovoru a Dohody TRIPS. Veľa rozvojových krajín považuje za veľmi obťažné dodržiavať súčasné medzinárodné dohody na ochranu duševného vlastníctva. Teraz musia prijať ešte prísnejšie režimy na ochranu autorských práv výmenou za výhodné obchodné podmienky, ale sú odsúdené na neúspech, nakoľko nebudú schopné tieto dohody plniť.

IFLA preto nalieha na WIPO a na WTO, aby spolupracovali na prijatí úplne nového prístupu k duševnému vlastníctvu na celom svete, pričom je potrebné vziať do úvahy veľmi odlišné potreby vyspelých a rozvojových krajín. IFLA podporuje návrh Argentíny a Brazílie pre "Rozvojový program" v Svetovej organizácii duševného vlastníctva.

Zákony na ochranu duševného vlastníctva je potrebné prehodnotiť na medzinárodnej a národnej úrovni, s cieľom zabezpečiť zodpovedajúce zákony pre krajiny na rôznych úrovniach rozvoja. Tieto zákony musia uľahčovať prístup k znalostiam, rozvíjať inovácie, urýchľovať rozvoj a obnoviť rovnováhu medzi opodstatnenými požiadavkami vlastníkov práv a používateľmi informácií.

Odkazy

Ženevská deklarácia o budúcnosti Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO)
Manifest IFLA / UNESCO o verejných knižniciach, 1994
Glasgowská deklarácia o knižniciach, informačných službách a intelektuálnej slobode

Boyle, James.

A manifesto on WIPO and the future of intellectual property, 2004

Duke Law & Technology Review 0009

<http://www.law.duke.edu/journals/dltr/articles/2004dltr0009.html>

Kontakt

Predseda Výboru IFLA pre autorské práva Committee on Copyright and other Legal Matters (CLM)

Winston Tabb

Dean of University Libraries and Sheridan Director

Johns Hopkins University, The Sheridan Libraries

3400 N Charles Street

BALTIMORE, Maryland 21218-2683, USA

Tel.: +(1)(410)5168328

Fax: +(1)(410)5165080

E-mail: wtabb@jhu.edu

Generálny tajomník Secretary General

IFLA

P.O. Box 95312

2509 CH The Hague, Holandsko

Tel.: +31 70 3140884

Fax: +31 70 3834827

<http://www.ifla.org>